Sjúrður Skaales tale ved modtagelsen af Årets Danske Tale

Taler
Sjúrður Skaale
Prismodtager

Dato
12. november 2024

Sted
Store Sal, Vartov, Farvergade 27, 1463 København

Tak!

Det er en meget stor ære at modtage denne pris.

Den har fået mig til se tilbage på de mange, mange taler jeg har skrevet, og som jo ofte, det kommer man ikke uden om, har fået ganske god modtagelse.

Jeg ved ikke helt hvorfor. Jeg har aldrig bevidst brugt nogen opskrift.

Men når nu de kyndige smagsdommere har udvalgt et af mine brød til at være årets bedste, har jeg forsøgt at gå baglæns – altså fra de færdige brød til en eventuel opskrift, som jeg kan give videre i dag.

I min superhelt Karl Ove Knausgårds nye roman, Natskolen, bliver hovedpersonen så opslugt af en bog, at han "var i bogen og i verden på samme tid. Det var", siger han "som om tulipanerne i bedene eller grenene med de skære blade på træerne havde fået sjæl og nu pludselig ville mig noget".

Selv siger Knausgård, at "hvis der går en grænse mellem livets rige og litteraturens rige, så er den porøs, trafikken begge veje er stor, også om natten, hvor smuglerbander, ukendte for alle andre end dem selv, sætter sig i bevægelse."

For mig at se er det i dette grænseland, at den gode tale vokser.

At skrive er at vride hjernen som en svamp. Skal der komme noget ud af svampen, må der først være noget i den. Der må være nogen værdier, som meninger siden kan vokse ud af.

Er man taler må man konstant fylde svampen ved at leve nysgerrigt og med et åbent sind suge erfaringer og indtryk til sig.

Og så må man læse! Ikke kun fagbøger, men skønlitteratur.

Når jeg kigger tilbage kan jeg se, at jeg i mine vellykkede taler enten har brugt humor til at belyse aktuelle forhold, eller set på dem gennem litteraturens prisme. Det er blevet godt når Steinbeck, Hemmingway, Hamsum, Laxness, Carsten Jensen, Selma Lagerløf, William Heinesen og andre knap så kendte færøske forfattere, Stefan Sweig, Herman Melville, Thomas Mann, Grundvig, Dostojevski, sagn og eventyr eller Bibelen har kastet lys over dagens emner.

Jeg har aldrig citeret nogen af mine lærebøger fra statskundskab.

Skønlitteraturen er den visdommens kilde, der gør os i stand til at begribe en smule af vores liv og vores verden, at tilegne os værdier og på det grundlag danne os meninger.

Jeg ville i hvert fald ikke kunne have skrevet taler som folk tog til sig uden, som Knausgård udtrykker det, at være i bogen og i verden på samme tid. Det er i mødet mellem de to, at vi i små glimt kan få hovedet op af den virkelighed, vi svømmer i, og få lidt udsyn.

Nu vil jeg sige lidt om den tale, jeg har vundet prisen for. Dens byggesten er politiske meninger, som mange her inde vil være grundlæggende og dybfølt uenige i. Jeg beklager hvis det lægger en dæmper på den gode stemning, men jeg kan ikke undgå det.

Den erfaringsmæssige spire til talen, blev lagt ved en såkaldt Palæstina-demonstration den 19. november sidste år. Jeg var med, fordi jeg mente det var vigtigt at sende klare signaler fra Vesten til Israel om, at krigen skulle kæmpes med så store hensyn til civile som muligt.

Meget af det der blev sagt havde min fulde støtte. Men jeg så også en skræmmende tendens: Menneskers sunde medfølelse med de ramte blev af visse

kræfter misbrugt til en kynisk politisk mobilisering, hvor Hamas' åbenlyst antizionistiske narrativ blev udbasuneret. Der blev blæst til en farlig ild, og jeg følte et dybt ubehag ved at stå der, i menneskemængden, og dermed være en slags 'afsender' af disse budskaber.

Jeg tænkte jeg burde sige noget, men...

Næste afgørende dato var 11. maj, da der var melodi Grand Prix i Malmø. Pigen der repræsenterede Israel sad på et hotelværelse i byen – og svensk politi bad om assistance fra Norge og Danmark såfremt urolighederne kom ud af kontrol. Pigen på værelset bragte en lille scene fra Chaplins the Great Dictator frem i hukommelsen: Inde i sit private hus hører den naive og helt uforstående jødiske barber soldaternes taktfaste råb fra gaden: "We want the barber, we want the barber".

I koncertsalen om aftenen blev der buet højlydt, hver gang den israelske pige fik point.

Pigen og barberen var bestemt ikke oppe imod samme kræfter. Og formelt blev der protesteret imod den israelske stats deltagelse. Men jeg tænkte: Ville vi gøre det her mod civile fra noget andet land – uanset hvad det lands politiske ledelse og militær gjorte? Blev civile syrere chikaneret i Europa under Assads bombardementer i '15? Blev civile amerikanere chikaneret under den brutale krig mod ISIS? Blev civile danskere chikaneret under Irak-krigen?

Der var noget ildevarslende i gære her. Jeg tænkte at jeg burde sige noget, men...

---

28. maj satte jeg mig i Caféen i Magasin med udsigt til det kongelige teater for at skrive min tale til debatten næste dag. I tasken havde jeg min computer og bogen Knife af Salman Rushdie, hvoraf jeg manglede nogle sider.

Debatten skulle holdes i et politisk klima, der var præget af en kraftig centrifugalkraft. Billeder fra Gaza rev i alles sind, og de ekstreme anklager mod Israel polariserede hele Europa.

Røster, der normalt ville kritisere Israels højrefløj, kritisere krigsførelsen, kritisere retorikken, brugte nu kræfter til at forklare, hvorfor Israel ikke kunne sammenlignes med Nazityskland, og hvorfor landet havde ret til at eksistere.

Også min lille bitte røst blev styret af denne logik. I debatter kritiserede jeg ikke Netanyahus' ekstremistiske regering. For det, demonstranterne satte på dagsordenen, var selve zionismen. Og jeg var overbevist om, at hvis det lykkedes Iran at få fjernet den sten i skoen, der kaldes Israel, så ville præstestyret ikke standse med at gå. Iran ville gå stærkere og mere målrettet uden den sten i skoen.

Men skulle jeg bruge mine minutter på talerstolen dagen efter til at sige noget om alt det?

Jeg kiggede på min telefon – og der var svaret.

Mens jeg havde siddet på caféen havde Lars Løkke Rasmussen skullet tale på Københavns Universitet. Men det fik han ikke lov til. Under aggressive tilråb måtte han, omgivet af flere politibetjente, forlade den gamle kulturinstitution, der nærmest var pakket ind i slagord som "Intifada revolution" og "Globalize the intifada".

Løkke er faktisk ret kritisk over for Israel. Men det var for lidt! Det var antizionisme og intifada, man ville have!

Jeg tænkte: Hamas vinder kampen om opinionen i Europa! Og hvis jeg ikke tør sige noget om det – så er det vel i sig selv en grund til, at det er det, jeg skal.

Men...

Som en overspringshandling læste jeg de sidste sider af Knife.

Og der opstod det: Øjeblikket, hvor litteraturen afkoder og forklarer virkeligheden, og en politisk tale skriver sig selv.

Det var ikke noget Rushdie havde skrevet. Selve forfatterens liv var den perfekte metafor på det, der skete.

At jeg sad der og skrev årets tale, havde jeg ikke drømt om. For jeg sagde ikke noget nyt. Jeg blev bare tilfældigvis drengen i eventyret, som sagde det, rigtig mange tænkte.

Reaktionerne var overvældende. Hundredvis af hilsner strømmede ind fra flere lande; nogen af dem lange og meget personlige.

De gav mig indsigt i en verden, jeg kendte meget lidt til, og som jeg siden har fået stor sympati for.

For der er fare på færde.

Den 7. oktober sidste år ringede en ung mand hjem til sine forældre for stolt at fortælle, at han havde dræbt 10 jøder. Derfra går der en lige linje over en række hændelser i Europa og til den unge mand, der i et forsøg på at undgå at blive banket i Amsterdam i sidste uge råbte "I'm not jewish".

Den lige linje kaldes "Globalize the Intifada".

Linjen deler og polariserer, og en af konsekvenserne er, at vi, der ser Israel som demokratiets forpost i Mellemøsten, og som mener, at landets kamp for retten til at eksistere kæmpes på vegne af hele Vesten – vi bliver blinde overfor Israels fejl. Vi lukker øjnene for israelsk racisme, israelsk vold mod palæstinensere på Vestbredden, israelske forbrydelser i Gaza.

I Knausgaårds nye roman læser hovedperson følgende gamle tekst:

"Nattes filosofi . . . hvori kunne den bestå? En evig venten på dæmringen? Med et slog det mig, at døden var dæmringen. Livet var natten, døden var dagen. Det var de levende, der var de døde, de døde der var de levende".

Det er en perfekt beskrivelse af Hamas' nihilistiske filosofi.

Lad os, i vores kamp mod den, undgå at blive dens spejlbillede.

Kilde
Manuskript tilsendt af taler

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
Føroyskar Røður, Takketale, Årets Danske Tale

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/sjurdur-skaales-tale-ved-modtagelsen-af-arets-danske-tale